

DINAMIKA KONČNEGA TROŠENJA IN BDP SE POPRAVLJA

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

32

Dinamika končnega trošenja in BDP se popravlja; izboljševanje je hitrejše kot v evro območju. Po dveh letih pešanja relativne rasti je v drugem in tretjem četrtletju relativna tekoča rast končnega trošenja opazno pospešila in že skoraj zaprla razliko z evro območjem. Izvozno povpraševanje ostaja glavni generator rasti.

Blagovna bilanca je bila, ob medletnem skoku odpreme blaga v članice EU, tudi v septembru pozitivna. Trgovinski primanjkljaj vztrajno pada; približujemo se izjemnemu stanju, kakršno je bilo leta 1992, le razlogi so nekoliko drugačni. Gospodarska klima se je oktobru rahlo ohladila; na to je vplivalo zmanjšano zaupanje v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu. Naročila v predelovalnih dejavnostih ostajajo podobna naročilom v EU, naročila za preostalo gradbeništvo pa so v Sloveniji že od sredine leta boljša kot v EU. Optimizem v storitvenih dejavnostih, ki je sicer na izjemno nizki ravni, se je nekoliko okrepil, povečalo se je tudi zaupanje v trgovini na drobno, ki pa je slej ko prej tare šibko povpraševanje.

Septembrska industrijska produkcija je bila večja kot v septembru lani, trendno (impulzni trend) pa je rahlo slabela. Vrednost gradbenih del je bila septembra večja kot avgusta, medletno pa se je zmanjšala. Število turističnih prenočitev se je nekoliko povečalo, povečuje se tudi trendno. Levji delež pri tem imajo tuji turisti.

Zaposlenost se je v letu dni zmanjšala, relativno precej bolj zaposlenih pri fizičnih kot zaposlenih pri pravnih osebah, število samozaposlenih pa se je v letu nekoliko povečalo. Porast števila iskalcev dela je predvsem sezonski; med novimi iskalci dela tokrat prevladujejo iskalci prve zaposlitve, med odhajajočimi z zavodov za zaposlovanje pa se jih največ ponovno zaposli ali samozaposli. Stopnja brezposelnosti v EU ostaja visoka, položaj v članicah evro območja je precej slabši kot v članicah, ki niso v evro območju. Najbolje pa gre slej ko prej Avstriji in Nemčiji, najslabše Španiji in Grčiji.

Cene še naprej pešajo, a pričakovanja kažejo, da se bo padanje zaustavilo. K novembrskemu znižanju cen so največ prispevali cenejši derivati, cene sadja ter cene telefonskih in internetnih storitev. Pričakovanja bodočih cen na drobno se že več mesecev niso spremenila, pričakovanja pri blagu ostajajo malo nad, pri storitvah močno pod dolgoletnim povprečjem. Cene proizvajalcev so se oktobra znižale za proizvode za domači in evrski trg, za trge izven evro območja pa so porasle; cene proizvajalcev še naprej stiska šibko povpraševanje.

Pričakovane proizvajalčeve cene se gibljejo malo pod dolgoletnim povprečjem. Cene surovin so se v zadnjem mesecu povečale, najbolj cene hrane, najbolj pa so se znižale cene zlata in nafte. Navkljub zdajšnjemu povečanju cene surovin ostajajo precej pod ravniyo v lanskem letu.

Prejemki zaposlenih se še naprej znižujejo; povečali so se le v finančnih in zavarovalniških dejavnostih ter v izobraževanju; najbolj so se skrčile v gostinstvu in zdravstvu. V zadnjem letu so največ zrasli v predelovalni dejavnosti, padli pa v vseh sektorjih širše države, največ v zdravstvu in socialnem varstvu. Skupni stroški dela se ne zmanjšujejo le zaradi krčenja plač, ampak tudi zaradi krčenja zaposlenosti. V gospodarstvu so se celotni izdatki za zaposlene po začetku krize zmanjšali mnogo bolj kot v evro območju; glavnina zaostanka je nastala po začetku ZUJF-a. Kljub drugačnemu javnemu mnenju so prejemki zaposlenih v državni administraciji, šolstvu in zdravstvu kot delež v prejemkih vseh zaposlenih bistveno nižji kot v povprečju evro območja in še precej nižji kot v državah evro območja, ki prejemajo »pomoč«. Relativno zelo nizki izdatki v Sloveniji za zaposlene v teh treh sektorjih presenečajo še bolj, ker so zaposleni v navedenih treh dejavnostih v Sloveniji praktično v celoti v javnem sektorju, medtem ko jih je v evro območju skoraj četrtnina izven javnega sektorja. V državah, ki gostijo trojko, ob vsem »klestenju« izdatkov javnega sektorja, delež izdatkov za zaposlene v administraciji, šolstvu in zdravstvu ostaja višji, kot je bil na začetku krize; zaradi padca BDP, ki ga je povzročilo »klestenje«, je bil privatni sektor prizadet še bolj kot javni.

33

Davčni donos se še naprej trendno krepi; javnofinančni prihodki so se oktobra povečali, tudi bolj dolgoročna dinamika se je popravila; medletna stopnja pa je padla zaradi velikega lanskega prenosa timinga vplačil iz septembra na oktober.

Počasno umirjanje padanja kreditov in depozitov se nadaljuje; tekoča dinamika skupnih kreditov se počasi popravlja, tudi poslabševanje tekoče dinamike depozitov se je umirilo, dinamika ostaja precej robustna kljub ponesrečenim potezam ekonomske politike in obilju slabih »novic« (resnic, polresnic in laži), ki se vsak dan trosijo v javnost. Medbančne obrestne mere ostajajo nespremenjene; posojilne so se septembra povečale pri potrošniških kreditih in kreditih podjetjem za večje zneske, ostale pa ne. Pri depozitnih obrestnih merah se povečujejo obrestne mere za depozite krajših ročnosti, za depozite daljših ročnosti pa se zmanjšujejo.

Presežek na tekočem računu se še povečuje; gre za klasičen rezultat politike zategovanja pasu. K presežku so prispevali presežek v blagovni menjavi, (v njej imamo sicer tradicionalno primanjkljaj), še večji presežek v storitveni menjavi in manjši primanjkljaj na računu dohodkov. Pri tekočih transferih je obratno, neto odliv je večji od lanskega. Finančni račun odslkava tekočega, precej bolj kot lani so se zmanjšale obveznosti, deloma prek odliva neposrednih naložb. Bruto zunanji dolg se je do konca avgusta znižal na 40 milijard, znižal pa se je tudi neto zunanji dolg.

THE DYNAMICS OF FINAL DEMAND AND GDP HAS IMPROVED

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

34

The dynamics of final consumption expenditure and GDP continues to recover, recovery being faster than in the euro area; in the second and third quarter of the year relative growth of final consumption markedly accelerated and after two years of relative lagging almost closed the gap with the euro area.

Export demand has remained the engine of growth. Trade balance, influenced by jump of exports to EU, was in September positive. The state in the trade balance is approaching the exceptional situation in 1992; the reasons differ.

Economic climate cooled slightly in October, which was a product of lowered confidence in manufacturing and construction. Manufacturing orders are similar to orders in the EU, while new orders in the remaining construction sector have been in Slovenia since midyear better than in the EU. Optimism in the service sector, however staying at extremely low level, strengthened somewhat, the confidence in the retail trade increased as well, despite problems with weak demand.

September's industrial production was higher than in the same month year ago, but the trend (impulse trend) turned down. The value of construction works in September increased while it decreased in the year to year change. The number of tourist overnights increased slightly. Foreign tourists contributed the lion's share.

Employment in a year declined, relatively more of those employed with small employers than of those employed by legal entities, while the number of self-employed increased slightly. The rise in the number of job seekers is mainly seasonal; the first-time jobseekers dominated among those entering job market, while most of those departing the unemployment offices re-employed or became self-employed. The unemployment rate in EU remained high, with the situation in the euro area being considerably worse than in EU states outside euro area. Austria and Germany remain the best, Spain and Greece the worst.

Prices continue to decline, expectations suggest that the decline will end. Cheaper oil products, seasonal fall in prices of fruits and lower prices of telephone and internet services contributed most to the decline in November. Price expectations have not changed for several months; expectations for prices of commodities remained slightly above while prices for services well

below long-term average. Producer prices in October fell for products for the domestic and euro market, they increased for markets outside EU; producer prices continue to be pressed by weak demand. Expected producer prices are slightly below the long-term average. Raw material prices increased in the last month, particularly food prices, while prices of gold and oil decreased. Despite current increases, raw material prices remain well below the last year average.

Employee remunerations continued to fall with exceptions in financial and insurance activities, and in education. In a year, remunerations rose the most in manufacturing, they fell in all sectors of the general government, most in the health and social care sectors. Total labor costs do not shrink only due to falling wages but also because of the contraction in employment. Expenditures for employees in Slovenia were since the beginning of the crisis reduced much more than in the euro area, the bulk of the gap was created after the start of a ZUJF. Despite common beliefs, remunerations to the employees in state administration, education and health in Slovenia as a proportion of remuneration of all employees is significantly lower than the euro area average and much lower than in the euro area countries, which received “assistance”. The relatively low expenditure in Slovenia for employees in these three sectors is even more surprising because these activities are in Slovenia almost entirely in public sector, while in the euro area almost a quarter of them is outside public sector. In the countries, which hosted troika, the share of personnel expenses in the administration, education and health remained higher than it was at the beginning of the crisis; by the decline of GDP, caused by austerity measures, private sector was affected more than public sector.

35

Taxable income continues to strengthen, government revenues increased in October; a more long-term dynamics recovered; annual rate fell due to last year high transfer of tax payments from September to October.

Sluggish slowdown in the fall of loans and deposits continues, current dynamics of loans is slowly improving. Worsening of the current dynamics of deposits has slowed as well. The dynamics of deposits remains fairly robust despite mistakes of economic policy and a multitude of bad news (truths, half-truths and lies) that are day bombing the population. Interbank interest rates remain unchanged; lending rates in September increased for consumer loans and loans to companies for large credits, others did not. In deposit rates, on the deposit side interest rates on deposits with shorter maturities rose, for deposits with longer maturities shrank.

Current account surplus continues to grow which is a classic belt-tightening policy outcome. The surplus was mainly due to a surplus in merchandise trade (which is traditionally in deficit), larger surplus in services, and smaller deficit on the income account. On the current transfers account, net outflow was higher than last year. Financial account adequately reflected current account, obligations decreased much more than last year, partly through the outflow of direct investment. Gross external debt by the end of August fell to 40 billion €, net external debt decreased as well.

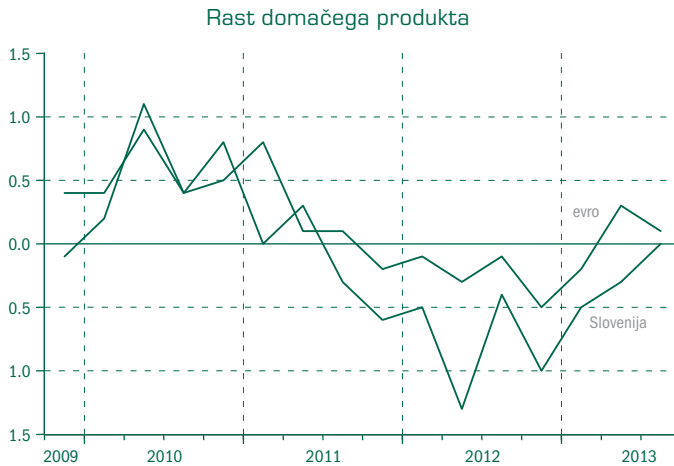
AGREGATNO POVPRASEVANJE IN PRIČAKOVANJA

1. Izboljšanje relativne dinamike povpraševanja

Dinamika končnega trošenja in domačega produkta se še naprej popravlja. Izboljševanje je hitrejše kot v evro območju. Tako je tekoča rast domačega produkta v tretjem četrtletju le še za 0.1% nižja od ustrezne rasti v evro območju. Po začetku krize je bila relativna (glede na evro območje) tekoča rast produkta najmočnejša v obdobju od 2010/I-2011/II, po dveh letih pešanja relativne rasti je v letošnjem drugem in še zlasti tretjem četrtletju relativna tekoča rast končnega trošenja (in domačega produkta) opazno pospešila in že skoraj zaprla razliko z evro območjem.

36

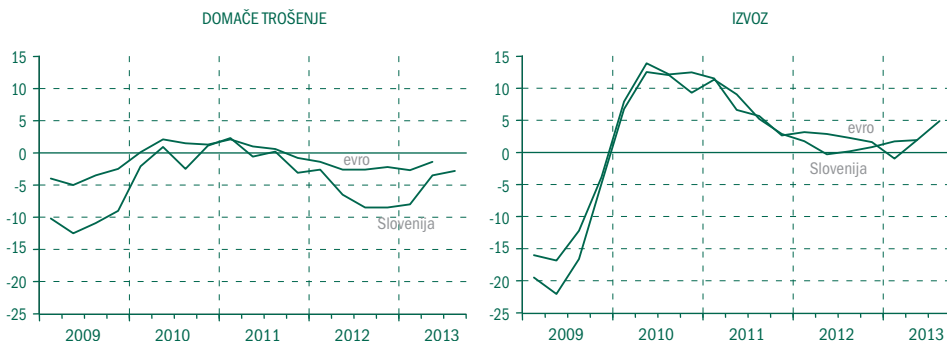
Izvozno povpraševanje je še naprej glavni generator rasti. V septembru se je močno (za 25%) povečalo, tako da je septembrski izvoz za preko 5% presegel izvoz v istem mesecu lanskega leta. Tudi v celotnem tretjem četrtletju je izvoz opazno presegel lanskoletne vrednosti (skupen izvoz blaga in storitev je porasel glede na tretje četrtletje lani za 4.9%). V tretjem četrtletju letošnjega leta je izvoz blaga in storitev ponovno začel prehitevati rast v evro območju, čeprav se izvozne cene v Sloveniji krčijo hitreje izvoznih cen v evro območju.

Vir: Eurostat; SURS; lastni izračuni
Opomba: Tekoča rast; desezonirane vrednosti

Končno domače trošenje je po začetku ZUJF-a po dinamiki močno zaostalo za ustreznim trošenjem v evro območju. Zaradi tega je v sredi lanskega leta nihaj domačega trošenja navzdol skoraj dosegel padec v 2009. Vendar je bila razlika v strukturi zelo velika. V 2009 je padec porajalo investicijsko trošenje, v lanskem letu pa trošenje prebivalstva in države. V tretjem četrtletju letos se je domače trošenje medletno še vedno krčilo, vendar se je po dinamiki ponovno približalo ustreznim dinamiki v evro območju.

Domače in izvozno trošenje

Vir: Eurostat; SURS; lastni izračuni
Opomba: Medletne stopnje rasti

37

Pričakovano gibanje povpraševanja v naslednjih nekaj mesecih se opazno ne spreminja, ne po intenzivnosti ne po strukturi. Izvozna pričakovanja se še naprej zadržujejo malenkost pod dolgoletno povprečno ravno, podobno kot v EU. Kot dokumentirajo pričakovanja predelovalne dejavnosti in trgovine na drobno, pričakovano domače trošenje za blago še nadalje niha okoli dolgoletnega povprečja, medtem ko je pričakovano gibanje domačega povpraševanja po storitvah še naprej zelo slabotno, saj delež tistih, ki pričakuje povečano trošenje storitev, zaostaja za deležem tistih, ki pričakujejo zmanjšanje trošenja storitev za okoli 18% vseh anketiranih. Le povpraševanje po investicijah v gradbene objekte se še naprej krepi, čeprav je že preseгло dolgoletne povprečne vrednosti.

2. Ugodna dinamika blagovne menjave se je nadaljevala tudi v septembru

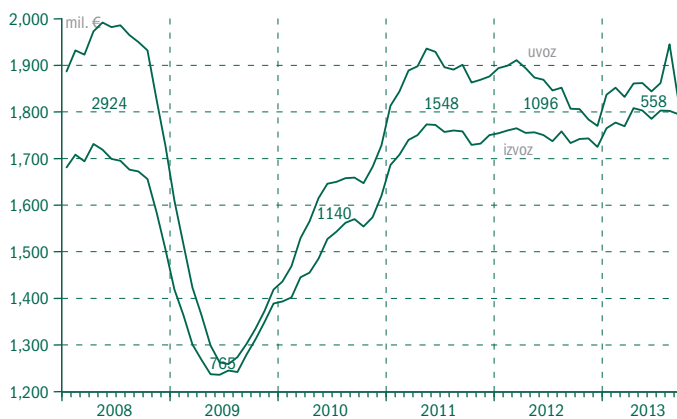
Tudi v septembru je bila blagovna bilanca pozitivna, predvsem po medletnem skoku odpreme blaga v članice EU. Njen skupni primanjkljaj vztrajno pada proti 0, tako da se približujemo izjemni situaciji, ki je bila dosežena prvo leto osamosvojitve. Razlogi so tokrat drugačni.

Septembra je skupni izvoz znašal 1892 milijonov € (2.4% več kot septembra 2012), skupni uvoz 1860 milijonov € (3.9% več kot pred letom), kar pomeni presežek 32 milijonov € oziroma 101.8% pokritje uvoza z izvozom. V menjavi s članicami EU je bil septembrski izvoz 1434 milijonov € (6.2% več kot pred letom), uvoz 1456 milijonov € (0.3% manj kot leto prej), kar pomeni primanjkljaj 22 milijonov € oziroma 98.5% pokritje uvoza z izvozom). V menjavi z nečlanicami EU je bil izvoz 458 milijonov € (1.7% več kot leto prej), uvoz 404 milijonov € (22.0% več kot septembra 2012), kar da presežek 54 milijonov € ali 113.4% pokritje uvoza z izvozom.

Celotna blagovna bilanca evrskega območja je bila v septembru 2013 pozitivna 13.1 milijard € (Slovenija je imela presežek 32 milijonov €), kar je boljše od presežka 8.5 milijard € v septembru 2012 (Eurostat). Zunanja bilanca EU-28 je znašala 0.6 milijard €, v septembru 2012 pa -14.5 milijard €. Politika EU »beggar thy neighbor« je očitno močno na delu. Po medletni rasti skupnega izvoza EU-28 v osmih mesecih 2013 slovensko 2% stopnjo prehiteva le 9 članic, po velikosti padca uvoza pa 15 članic EU-28. Po rasti izvoza izven EU-28 izvoza septembra glede na avgust 2013 prehiteva slovensko stopnjo 1% le osem držav, po padcu večji padec uvoza od slovenskih -4.9% pa ima le šest članic EU-28.

38

Trgovinska menjava

Vir: SURS, desezonirane vrednosti

Opomba; številke v grafikonu kažejo letne primanjkljaje v milijonih evrov

V prvih devetih mesecih letos je znašal skupni izvoz Slovenije 16146 milijonov € (2.4% več kot pred letom), skupni uvoz 16463 milijonov € (0.4% manj kot v enakem obdobju 2012), kar daje primanjkljaj 317 milijonov € oziroma 98.1% pokritje uvoza z izvozom. Pri tem je odprema blaga v članice EU znašala 12122 milijonov € (2.0% več kot leto prej), prejem blaga iz članic EU 13053 milijonov € (1.7% manj kot leto prej), kar da primanjkljaj 931 milijonov € ali 92.9% pokritje prejema z odpremo blaga. V menjavi z nečlanicami EU je bil devetmesečni izvoz 4024 milijonov € (3.7% več kot leto prej), uvoz 3409 milijonov € (5.0% več), kar daje 615 milijonov € presežka oziroma 118.0% pokritje uvoza z izvozom.

3. Rahla ohladitev gospodarske klime

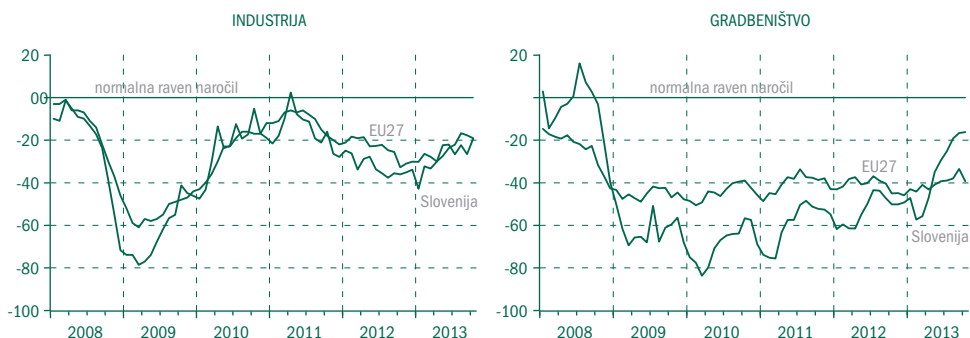
Gospodarska klima se je v oktobru rahlo ohladila. Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) o gospodarski klimi je njen kazalnik v oktobru 2013 za odstotno točko, od oktobra lani je višji za 10 odstotnih točk, a ostaja za 11 odstotnih točk nižji od dolgoletnega povprečja. Na oktobrsko znižanje vrednosti klime je vplivalo zmanjšanje zaupanja v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu.

Vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih je bila v oktobru za dve odstotni točki nižja kot predhodni mesec, glede na oktober lani je bila za 11 višja, glede na dolgoletno povprečje pa za dve odstotni točki nižja. V primerjavi s septembrom se je v oktobru najbolj znižala vrednost kazalnika proizvodnja in skupna naročila, vrednost kazalnika zagotovljena proizvodnja je ostala enaka, zvišali pa sta se vrednosti kazalnikov zaloge in izvozna naročila.

Zaupanje v gradbeništvu se je zmanjšalo, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v tem sektorju v oktobru v primerjavi s predhodnim mesecem nižja za odstotno točko, v primerjavi z lanskim oktobrom je bila višja za 25 odstotnih točk in tudi za odstotno točko višja od dolgoletnega povprečja. Vrednosti kazalnikov pričakovani za naslednje tri mesece so se v primerjavi s septembrom večinoma znižale, le vrednost kazalnika pričakovane cene je ostala nespremenjena. Oktobra je bil glavni omejitveni dejavnik v gradbeništvu velika konkurenca v panogi, s čimer se je spopadalo 39% gradbenih podjetij.

39

Naročila v industriji in gradbeništvu

Vir: Eurostat

Optimizem v storitvenih dejavnostih se je nekoliko okrepil, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v teh sektorjih v oktobru za odstotno točko višja kot predhodni mesec in hkrati za 28 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja, v primerjavi z oktobrom lanskega leta je bila njegova vrednost višja za 7 odstotnih točk.

Vrednost kazalnika zaupanja v trgovini na drobno v oktobru se je glede na predhodni mesec zvišala za 4 odstotne točke, glede na oktober lani pa je bil kazalnik višji za 21 odstotnih točk. Vrednosti kazalnikov pričakovani poslovni položaj in pričakovano zaposlovanje sta se v primerjavi s predhodnim mesecem zvišali, znižali sta se vrednosti kazalnikov pričakovana skupna nabava in pričakovane prodajne cene. V oktobru je bil delež podjetij v sektorju, ki jih tare nizko povpraševanje 57 odstoten, 53 odstotkov podjetij pa je kot omejitveni dejavnik navedlo visoke stroške dela.

Gospodarska klima se je oktobra v primerjavi z enakim obdobjem lani v celotni EU27 večinoma izboljšala. Po podatkih Eurostata so se v oktobru 2013 naročila v trgovini na drobno glede na mesec prej znižala za 2,4 odstotne točke, glede na oktober lani pa so za 5,4 odstotnih točk višja. Glede na oktober lani so se v letošnjem oktobru za 5,8 odstotnih točk zvišala naročila v gradbeništvu, hkrati pa so se glede na predhodni mesec znižala za 5,9 odstotnih točk. Pričakovanja v predelovalnih dejavnostih so se v letošnjem glede na lanski oktober popravila za slabih 14 odstotnih točk. Splošni poslovni optimizem se je v oktobru 2013 v celotni evropski sedemindvajseterici sicer znižal za 2,9 odstotne točke, v primerjavi z lanskim oktobrom pa je za 10,5 odstotne točke višji.

40

GOSPODARSKA AKTIVNOST IN ZAPOSLENOST

4. Industrijska produkcija nekoliko višja

Industrijska produkcija se je v medletni primerjavi zvišala. Po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a je bila industrijska produkcija v septembru za skoraj dva odstotka višja kot v enakem mesecu lani. Impulzni trend kaže, da se je v septembru industrijska produkcija zniževala po stopnji 0,32%. Zaloge industrijskih produktov pri proizvajalcih so bile v septembru za slabo polovico odstotka nižje kot v mesecu prej, v primerjavi z lanskim septembrom pa za slabih 6 odstotkov.

Dejavnost rudarstva se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v letošnjem septembru v primerjavi s septembrom 2012 zmanjšala za slabo petino; trendno (impulzni trend) pa se je dejavnost rudarstva zniževala po stopnji 3,07%.

Produkcija predelovalnih dejavnosti se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v septembru glede na september 2012 zvišala za 1,7%, a impulzni trend pa kaže, da se je v septembru dejavnost predelovalne industrije tekoče zniževala po stopnji -0,39%.

Podatki Eurostata kažejo, da je v mesecu septembru 2013 glede na avgust industrijska produkcija upadla za 0,2% v EU28, na območju evra (EA17) pa za 0,5%. Glede na september lansko leto pa je v letošnjem septembru industrijska produkcija v EU28 porasla za 1,2%, na območju evra pa za 1,1%. Med državami članicami, za katere so dostopni podatki, je industrijska produkcija v septembru glede na mesec poprej zrasla v trinajstih, padla pa v dvanajstih državah in sicer največ na Portugalskem (-11,2%), največjo rast industrijske produkcije pa so v omenjenem obdobju imeli na Irskem (2,9%).

5. Porast gradbeništva in upad domačega turističnega povpraševanja

Po podatkih SURS-a je bila vrednost gradbenih del septembra za dobrih 6 odstotkov višja od vrednosti gradbenih del, opravljenih v avgustu. Vrednost opravljenih gradbenih del se je v letošnjem septembru v primerjavi s septembrom lani zmanjšala za skoraj 8%.

Število turističnih prenočitev se je v splošnem nekoliko povečalo. Avgusta letos jih je bilo za 2,2% več kot v enakem mesecu leta 2012, trendno pa se je skupno število prenočitev v osmem mesecu letos zviševalo po mesečni stopnji 1,56%. Pri tem je prišlo do porasta tujega turističnega povpraševanja, saj je v avgustu število turističnih prenočitev tujih gostov poraslo za 5,8% glede na avgust 2012. Impulzni trend prenočitev tujih gostov v avgustu kaže rast po stopnji 2,17%. Hkrati se je v avgustu število prenočitev domačih gostov zmanjšalo za slabih 5% glede na enak mesec v lanskem letu, pa tudi impulzni trend prenočitev domačih gostov v avgustu kaže krčenje po stopnji -0,52%.

41

Podatki o transportu za september 2013 kažejo, da je bilo v mestnem javnem linijskem prevozu prepeljanih za 18,4% več, v zračnem prevozu pa za 1,2% več potnikov kot septembra lani, število opravljenih potniških kilometrov je bilo v zračnem prevozu za 5,4% manjše. Potniški promet na Brniku je bil v septembru za 6,6 % večji kot v septembru 2012. Blagovni promet v letošnjem septembru je bil na brniškem letališču za 3,8 % večji, v luki Koper pa za 2,9 % manjši kot septembra lani.

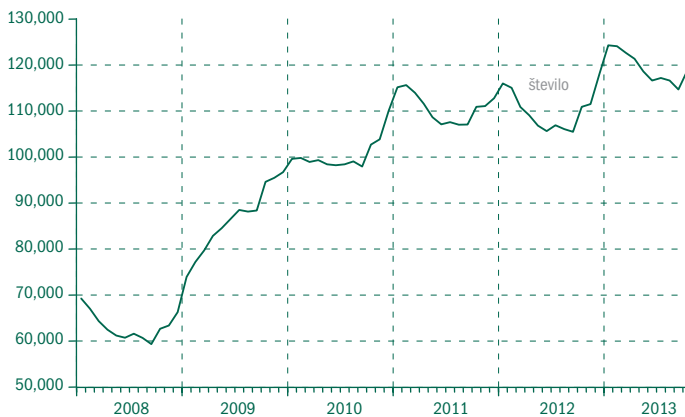
6. Sezonski porast števila brezposelnih

Na trgu dela se je stanje nekoliko poslabšalo. Število aktivnih prebivalcev se je po podatkih SURS-a v septembru povečalo na 910192 oziroma za 348 oseb glede na mesec prej, glede na lanski september pa se je število zmanjšalo za dobrih 5 tisoč oseb oziroma 0,4%. V mesecu septembru je bilo v Sloveniji 795523 delovno aktivnih prebivalcev. Glede na avgust se je število delovno aktivnih povečalo za 2279 oseb oziroma 0,3%, glede na september lanskega leta pa se je to število zmanjšalo za dobrih 13 tisoč oseb oziroma 1,6%. Število zaposlenih pri pravnih osebah se je od septembra lani zmanjšalo za slaba dva odstotka, število zaposlenih pri fizičnih osebah pa za 5,2%. Med samozaposlenimi je bilo 58% samostojnih podjetnikov posameznikov; njihovo število se je v septembru povečalo za 347, od septembra lani pa za 1479 oseb oziroma 2,7%.

Po podatkih ZRSZ je bilo v Sloveniji v oktobru 2013 registriranih 118721 brezposelnih oseb, kar je za 4052 oseb oziroma 3,5% več kot v septembru, s tem se je brezposelnost zvišala na raven iz letošnjega maja. V oktobru se je na Zavodu za zaposlovanje na novo prijavilo 13211 brezposelnih oseb, kar je dobri dve tretjini več kot v septembru in desetino manj kot oktobra lani. Med novo prijavljenimi je bilo 5956 iskalcev prve zaposlitve, 1662 trajno presežnih delavcev in stečajnikov ter 4359 brezposelnih zaradi izteka zaposlitve za določen čas. Odliv iz brezposelnosti je oktobra znašal 9159 oseb, med njimi se jih je zaposlilo oziroma

samozaposlilo 5355, kar je šestino manj kot septembra, v primerjavi z oktobrom 2012 pa je bilo zaposlitev več za 8,3%.

Iskalci dela

Vir: ZRSZ

42

Po podatkih Eurostata je bila septembra stopnja brezposelnosti na območju evra (EA17) 12,2%, kar je enako kot mesec prej ter za 0,6 odstotne točke več kot septembra 2012. V celotni evropski osemindvajseterici (EU28) je bila stopnja brezposelnosti v septembru letos 11% in se je glede na enak mesec lani povečala za 0,4 odstotne točke. Po Eurostatovih ocenah je bilo v septembru 2013 v EU28 26,9 milijona brezposelnih oseb, od teh 19,4 milijona na območju evra. Med posameznimi članicami EU so tudi v septembru najnižjo stopnjo brezposelnosti imeli v Avstriji (4,9%) in v Nemčiji (5,2%), najvišjo pa v Španiji (26,6%) in v Grčiji, za katero julijski podatek znaša 27,6%.

CENE, PLAČE IN STROŠKI DELA

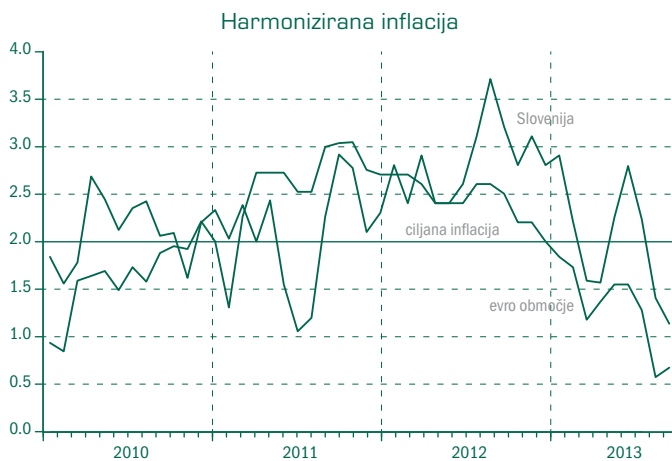
7. Cene pešajo; pričakovanja kažejo na zaustavljanje padanja

Novembra so se življenjski stroški znižali za 0.1%. Ker je novembrska rast cen zadnja leta sezonsko nizka, je bolj dolgoročna dinamika (iz katere je izključena sezona), navkljub tekočemu zmanjšanju cen, ostala nespremenjena, to je 1.3%. Medtem ko je bolj dolgoročna rast cen v Sloveniji ostala nespremenjena, je v celotnem evro območju porasla (merjeno seveda z harmoniziranim indeksom cen), z zelo nizkih 0.7% na 0.9% letno.

K novembrskemu znižanju cen so največ prispevali cenejši derivati (goriva in maziva so se pocenila za 1.1%), sezonsko znižanje cen sadja (za 5.1%) ter nižje cene telefonskih in

internetnih storitev (za 2.1%). Znižanje cen so omilile predvsem višje cene produktov iz podskupine oblačil (3%) ter cene rezervnih delov za avtomobile.

Podatki za cene industrijskih proizvajalcev so dostopni do oktobra, ko so se cene znižale za 0.2%. Tudi bolj dolgoročno so se zmanjšale, saj so v letu dni padle za 0.5%.

Vir: Eurostat

Cene proizvajalcev so se oktobra znižale tako za proizvode za domači kot za evrski trg, medtem ko so cene proizvodov za trge izven evro območja porasle za 0.3%. Medletno so se proizvajalčeve cene znižale za proizvode vseh trgov (domačega, evrskega in izven evrskega). Cene proizvajalcev tiščijo navzdol cene surovin, proizvodov za investicije in trajnih potrošnih proizvodov. Cene očitno še naprej stiska šibko povpraševanje po investicijskih proizvodih (podjetij in gospodinjstev), ne le v Sloveniji in evro območju, ampak tudi drugod po svetu!

Pričakovanja za cene na drobno se praktično niso spremenila že več mesecev. Tako je bilo tudi novembra, saj so pričakovane cene blaga na drobno še naprej malo nad dolgoletnim povprečjem, medtem ko pričakovane cene storitev, zaradi še naprej (pričakovanega) zelo šibkega trošenja storitev, opazno zaostajajo za dolgoletnim povprečjem. Res je sicer, da se pričakovane cene storitev počasi povečujejo od najnižje vrednosti, ki so jo dosegle konec 2012, vendar je novembra še delež storitvenih podjetij, ki pričakujejo zmanjšanje cen, presegal delež tistih, ki povečujejo povečanje cen za okoli 5% vseh anketiranih proizvajalcev storitev. Pričakovane proizvajalčeve cene se gibljejo malenkost pod dolgoletnim povprečjem, ne kažejo torej, da bi se sedanje sistematično zniževanje proizvajalčevih cen na vseh trgih nadaljevalo.

Cene surovin so se v zadnjem mesecu (do sredine novembra) povečale za 1% (v evrih). Najbolj so porasle cene surovin hrane (za 2.4% v evrih), najbolj pa so se znižale cene zlata (v evrih za 6.2%) in nafte (v evrih so se znižale za 3%). Navkljub novembrskemu povečanju so cene surovin še naprej opazno pod ravnilo v lanskem letu. Skupne cene surovin so tako (v evrih) še za 16.2% nižje kot pred letom dni. Najbolj zaostajajo cene zlata in cene hrane (v evrih so cene zlata za preko 32%, cene hrane pa za preko 19% nižje kot lani konec leta). Le cene nafte so bile novembra letos že višje kot lani (v evrih so presegle lanske cene za okoli 3.5%)

44

8. Prejemki zaposlenih še naprej navzdol

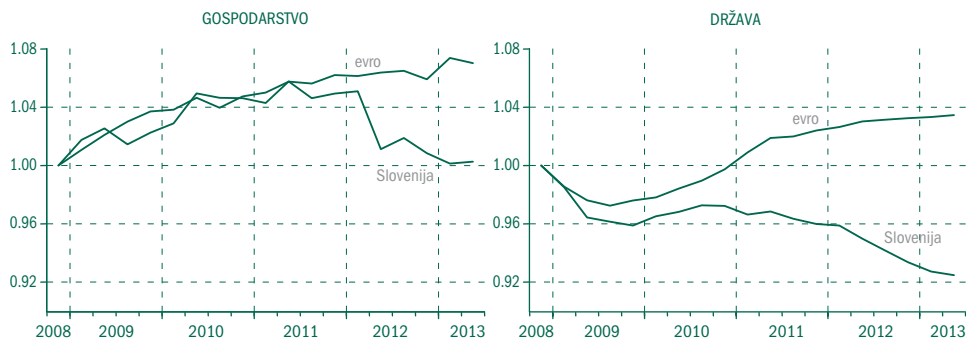
V prehodu na jesen so spremembe plač sezonsko izrazite. Tako je bilo tudi letos septembra, ko so se povprečne plač sicer septembra ponovno zmanjšale (za 0.8%), navkljub temu pa so malo presegle lansko raven povprečnih plač v septembru.

Opazneje (okoli 2%) so se povprečne plače povečale le v finančnih in zavarovalniških dejavnostih ter izobraževanju. Najbolj so se skrčile v gostinstvu, od sektorjev širše države pa v zdravstvu.

Medletne primerjave so zaradi izločene sezone bolj relevantne. Ob skromnem povečanju skupnih povprečnih plač (za 0.4%) so se v letu dni plače več povečale predvsem v predelovalni dejavnosti (za preko 3.5%), kjer je tudi aktivnost (tako kot ves čas po začetku krize) najkrepkejša in najmanj zaostaja za ravnilo pred začetkom krize, kakor tudi za dinamiko povprečja držav evro območja. Nekaj več (za preko 1% so v letu dni povprečne plače porasle še v kmetijstvu, lov in gozdarstvu, v oskrbi z električno energijo, trgovini, finančnih in zavarovalnih dejavnostih ter drugih poslovnih dejavnostih. V sektorjih širše države so povprečne plače v letu dni padle v vseh sektorjih, največ v zdravstvu in socialnem varstvu.

Celotni stroški dela pa se ne zmanjšujejo le zaradi padanja povprečnih plač in ostalih komponent enotnih stroškov dela, temveč tudi zaradi krčenja zaposlenosti.

Prejemki zaposlenih

Vir: Eurostat; lastni izračuni

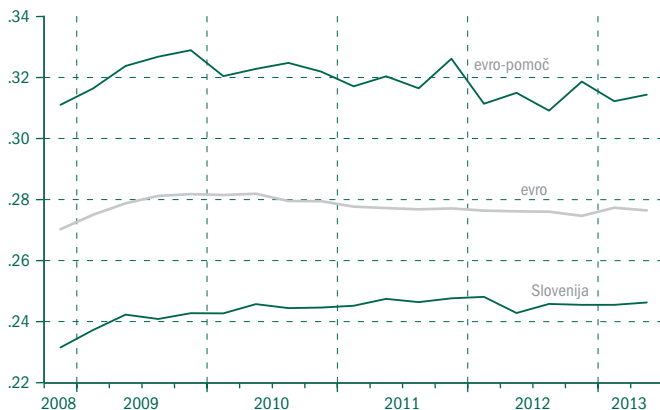
Opomba: Prejemki zaposlenih; desezonirani in normirani na 2008/IV; država obsega dejavnosti: O (administracija), P (šolstvo), Q (zdravstvo); gospodarstvo obsega dejavnosti A-N.

45

V gospodarstvu so se celotni izdatki za zaposlene zmanjšali po začetku krize za okoli 7%, za približno 10 odstotnih točk več kot v evro območju, kjer so bili sredi letošnjega leta približno 3% nad ravniyo 2008/IV. V treh dejavnostih širše države so izdatki za zaposlene sredi letošnjega leta bili približno tam kot ob začetku krize in so v tem času tako zaostali za izdatki za zaposlene v evro območju za okoli 7%. Glavnina zaostanka je nastala po začetku ZUJF-a, saj so izdatki za zaposlene do konca 2011 praktično spremljali izdatke za zaposlene v evro območju.

Podatki kažejo, da se je »breme« gospodarstva (sektorjev A-N) v Sloveniji, ki ga predstavljajo prejemki zaposlenih v državni administraciji, šolstvu in zdravstvu po začetku krize, bolj povečalo kot v evro območju. Vendar so navkljub temu prejemki zaposlenih v državni administraciji, šolstvu in zdravstvu kot delež v prejemkih vseh zaposlenih (in torej tudi kot delež v prejemkih zaposlenih gospodarskih sektorjih A-N) v Sloveniji bistveno(!) nižji kot v povprečju evro območja in še precej nižji kot v državah evro območja, ki so od 2010 dalje prejele pomoč (Grčija, Irska, Portugalska, Španija in Irska). Še več, le dve državi v evro območju imata delež prejemkov zaposlenih v administraciji, šolstvu in zdravstvu nižji kot Slovenija. V povprečju letošnjega leta je imela najnižji delež Estonija (0.222), sledila je Slovaška (0.239) in nato Slovenija (0.246). Relativno zelo nizki izdatki v Sloveniji za zaposlene v teh treh sektorjih presenečajo še toliko bolj, ker so zaposleni v navedenih treh dejavnostih (administracija, šolstvo in zdravstvo) v Sloveniji praktično v celoti v javnem sektorju, medtem ko jih je v evro območju skoraj četrtina(!) izven javnega sektorja, torej so zaposleni v privatnem sektorju.

Prejemki zaposlenih v državni administraciji, šolstvu in zdravstvu v celotnih prejemkih zaposlenih

Vir: Eurostat; lastni izračuni

Opomba: Prejemki v dejavnostih O(državna administracija, policija, vojska in obvezno zavarovanje), P(šolstvo) in Q(zdravstvo) na enoto prejemkov zaposlenih v vseh dejavnostih; desezonirane vrednosti; Slovenija, evro območje in mediana držav s pomočjo

46

Dodatno preseneča tudi, da se je v državah, ki gostijo trojko, ob vsem »klestenju« izdatkov javnega sektorja, delež izdatkov za zaposlene v administraciji, šolstvu in zdravstvu (v izdatkih za vse zaposlene in, torej, tudi glede na izdatke zaposlenih gospodarstva) še vedno višji kot je bil na ob začetku krize! Očitno ima javni sektor v teh države tudi pod vodstvom trojke težave prehiteti gospodarstvo v krčenju trošenja, saj se to s pospešenim krčenjem izdatkov za zaposlene (zaposlenosti) v javnem sektorju učinkovito prilagaja na zmanjšanje povpraševanja, ki ga povzroča krčenje izdatkov javnega sektorja. Tudi trojka je potemtakem neučinkovita v zmanjšanju »bremena države, ki ga nosi gospodarstvo«.

FINANČNA GIBANJA

9. Davčni donos se trendno krepi

Javnofinančni prihodki so se oktobra povečali za skoraj 7%. Tudi bolj dolgoročna dinamika (rast impulznega trenda) se je (že tretji mesec) popravila. Medletna stopnja je sicer padla vendar le zaradi učinka osnove, lani je namreč prišlo do izrazitega prenosa timinga vplačil iz septembra na oktober in torej velikega povečanja davčnega donosa samo v oktobru.

Neposredni davki in ostali prihodki so se oktobra zmanjšali za 1.6%, čeprav se je njihova bolj dolgoročna dinamika izrazito povečala. Bolj dolgoročna dinamika je od julija pozitivna in se sistematično povečuje; oktobra je bila opazno visoka. Medletna stopnja se je sicer

precej zmanjšala, vendar je uporaba medletne primerjave vprašljiva zaradi premika timinga vplačil v lanskem septembru (na oktober). Večina neposrednih davčnih oblik je oktobra prinesla več kot septembra. Zmanjšal se je le donos dohodnine (za okoli 3 milijone) in predvsem prihodkov upravnih organov (za 14 milijonov).

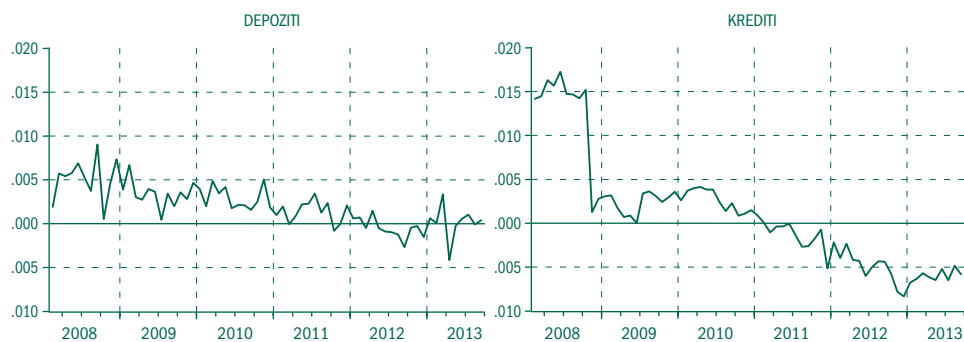
Domači davki na blago in storitve so se oktobra opazno povečali (za okoli 22%). Trenda rast je bila ponovno močna, krepka bolj dolgoročna rast tako traja že četrti mesec. Glavnino oktobrskega povečanja domačih davkov na blago in storitve je prinesel davek na dodano vrednost. V mesecu dni se je povečal za 41%, v letu dni pa za 15%. Ker sta porasla tako donos po obračunu kot donos davka ob uvozu, verjetno ne gre le za začasno pospešitev davka na dodano vrednost. Trošarine so se zmanjšale, tako glede na september in še bolj glede na lanski oktober; eno in drugo je bilo posledica predvsem povečanja cen goriv (nafte), te so v evrih iz avgusta na september porasle za 2.5%, iz lanskega septembra na letošnji pa za 9%.

47

10. Počasno umirjanje padanja kreditov in depozitov se nadaljuje

Septembra so se skupni krediti zmanjšali za 0.4%. Bolj dolgoročna-medletna dinamika je ostala enaka kot avgusta (-7.3%). Zmanjšali so se tako krediti podjetjem (za približno 100 milijonov, 0.58%) in malenkost tudi krediti prebivalstvu (za 8 milijonov, 0.08%). Tekoča dinamika skupnih kreditov se, kot kaže slika, od januarja 2012 dalje počasi popravlja

Rast kreditov in depozitov

Vir: Banka Slovenije; lastni izračuni
Opomba: Tekoče(mesečne stopnje rasti); desezonirane vrednosti

Najhitreje so krediti padali novembra in decembra lani (po okoli 0.8% mesečno), septembra letos so se (desezonirano) zmanjševali po okoli 0.5% letno.

Skupni depoziti so se v zadnjem mesecu zmanjšali za 0.25% (47 milijonov). Depoziti podjetij so ostali praktično nespremenjeni, medtem ko so se depoziti prebivalstva zmanjšali

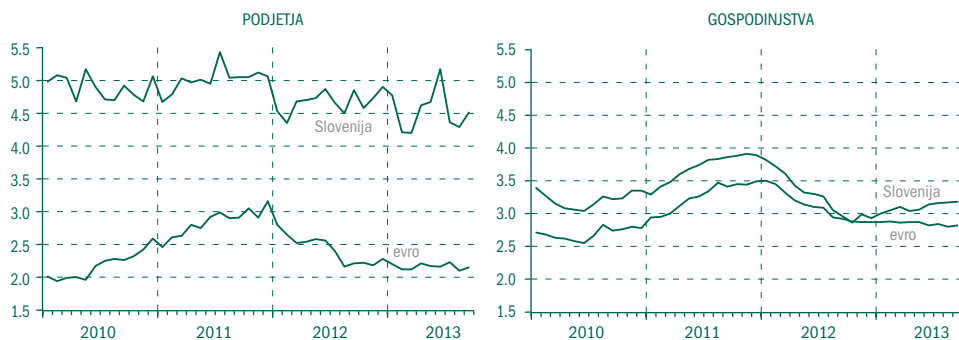
za 0.35%. Slika kaže, da se je tudi poslabševanje tekoče dinamike depozitov umirilo, saj je zadnje opazno poslabšanje bilo posledica fiaska ECB in Evropske Komisije pri reševanju Cipra. Dinamika depozitov ostaja, vsaj tako kaže, še naprej precej robustna tako na ponesrečene poteze in nesmisle ekonomske politike kot na množico slabih novic (resnic, polresnic in laži), ki se vsak dan lansirajo v javnost.

Medbančne obrestne mere ostajajo še naprej nespremenjene. Trimesečni euribor se tako že od tretjega četrtertletja 2012 dalje zadržuje na okoli 0.22%.

48

Posojilne obrestne mere so se septembra povečale za 0.1 do 0.2 odstotne točke vendar le pri potrošniških kreditih in kreditih podjetjem za večje zneske (preko milijona). Ostale obrestne mere (za stanovanjska posojila, manjše kredite podjetjem) so ostale nespremenjene. Pri depozitnih obrestnih merah se povečujejo obrestne mere krajših ročnosti, obrestne mere za depozite daljših ročnosti pa se zmanjšujejo. Septembrske spremembe so dosegle okoli 0.2 odstotne točke.

Posojilne obrestne mere

Vir: ECB; lastni izračuni

Opomba: Posojilne obrestne mere; novi posli; za prebivalstvo obrestna mera za stanovanjske kredite do 5 let, do enega leta fiksna; za podjetja obrestna mera za posojila preko 1 milijon, do enega leta fiksna

11. Plačilna bilanca na ravni 7% BDP, neto zunanji dolg pod ravnjo iz 2009

Tekoča plačilna bilanca še naprej povečuje presežke in ohranja izjemno raven v višini 7% tekočega BDP, neto zunanji dolg je padel pod raven s konca 2009. To so klasični rezultati izrazite politike zategovanja pasu, seveda z vsemi neugodnimi družbenimi posledicami, ki jih povzročata.

V septembru je znašal presežek tekoče bilance 268.8 milijonov € (v enakem mesecu 2012 je bil 200.0 milijonov €) kar je rezultat presežka v blagovni menjavi 89.1 milijonov € (septembra lani 84.5 milijonov €), presežka v storitveni bilanci 230.7 milijonov € (192.4

milijonov €), primanjkljaja v dohodkih faktorjev s saldom -42.9 milijonov € (-56.2 milijonov €) in primanjkljaja neto tekočih transferov s saldom -8.1 milijonov € (-20.7 milijonov €).

Po začasnih podatkih Banke Slovenije je bil v devetih mesecih 2013 pozitivno saldo tekoče plačilne bilance 1866.8 milijonov €, kar je 2.75-krat več kot v enakem obdobju lani, ko je znašal 677.1 milijonov €. Zaupanje podatku o tolikšnemu uspehu maje le velik in še nepojasnen znesek neto napak in izpustitev, ki znaša letos 787.9 milijonov €, lani pa je bil le 45.2 milijonov €. Pri tem je bil blagovni presežek 633.3 milijonov € (lani primanjkljaj -134.1 milijon €). Storitveni presežek je znašal v devetih mesecih kar 1668.3 milijonov € (lani 1389.4 milijonov €, predvsem po zaslugi 490 milijonskega presežka v transportu, 1090 milijonov € velikega presežka v turizmu in 110 milijonov presežka v ostalih poslovnih storitvah). Primanjkljaj v dohodkih faktorjev je v letošnjih prvih treh četrtletjih s 306.1 milijoni € bistveno nižji od primerljivega lani (510.4 milijoni €) po zaslugi manjšega primanjkljaja v dohodkih od kapitala, ki je bil letos 583 milijonov €, v enakem obdobju lani pa 766 milijonov €. Neto odliv iz tekočih transferov je znašal v devetih mesecih letos -128.6 milijonov €, v enakem obdobju lani pa skoraj polovico manj (-67.9 milijonov €).

Plaćilna bilanca
(milijoni €)

		januar-september		september	
		2012	2013	2012	2013
I.	Tekoči račun	677,1	1.866,80	200	268,8
1.	Blago	-134,1	633,3	84,5	89,1
1.1.	Izvoz blaga	16.207,10	16.500,90	1.848,40	1.929,90
1.2.	Uvoz blaga	-16.341,20	-15.867,60	-1.763,90	-1.840,90
2.	Storitve	1.389,40	1.668,30	192,4	230,7
	transport	483,00	492,00	53,20	55,70
	potovanja	1.061,50	1.089,60	139,50	152,00
3.	Dohodki	-510,4	-306,1	-56,2	-42,9
	delo	255,2	277,3	32,6	27,6
	kapital	-765,6	-583,4	-88,8	-70,5
4.	Tekoči transferi	-67,9	-128,6	-20,7	-8,1
	država	53,9	27,7	-4,7	6,2
II.	Kapitalski in finančni račun	-722,3	-2.654,70	-242	-347,3
A.	Kapitalski račun	-42,4	-78,5	-29	-24,3
B.	Finančni račun	-679,9	-2.576,30	-212,9	-323
1.	Neposredne naložbe	328,1	-718	25,1	-60,1
	Domače v tujini	207,4	-59,3	-16,4	4,7
	Tuje v Sloveniji	120,6	-658,8	41,5	-64,8
2.	Naložbe v vrednostne papirje	-1.781,80	1.810,20	-186,6	-202,7
3.	Finančni derivativi	-74,2	-322,5	-18,7	21,4
4.	Ostale naložbe	835,9	-3.310,20	-56,2	-77,2
4.1.	Terjatve	-1.355,90	-1.944,50	-64,5	-88,5
4.2.	Obveznosti	2.191,80	-1.365,80	8,3	11,3
5.	Mednarodne denarne rezerve	12,1	-35,7	23,4	-4,3
III.	Neto napake in izpustitve	45,2	787,9	42	78,5

Vir: Banka Slovenije

Kapitalski in finančni račun ustrezno odlikava tekoče plačilnobilančne tokove. V devetih mesecih je znašalo zmanjšanje obveznosti oziroma povečanje terjatev 2654,7 milijonov € (v enakem razdobju lani 722,3 milijonov €). Neto neposrednih naložb je bilo za 718 milijonov € manj (lani za 328 milijonov € več), zadolžitve preko naložb v vrednostne papirje za 1810 milijonov € več (lani za 1781,8 milijonov € manj), neto obveznosti iz ostalih naložb pa za 3310 milijonov € manj (lani za 835 milijonov € več). Mednarodne rezerve pri Banki Slovenije so se v treh letošnjih četrletjih zmanjšale za 35,7 milijonov €, v enakem obdobju lani pa povečale za 12,1 milijonov €).

Po podatkih iz oktobrskega Biltena Banke Slovenije je znašal konec avgusta 2013 bruto zunanji dolg Slovenije 40026 milijonov € (pri čemer je bilo 51,6% javnega in javno

garantiranega dolga), neto zunanji dolg pa 12856 milijonov €, kar je celo manj kot konec 2009. Neto dolg tako pada že četrto leto zapored. Mednarodne rezerve Banke Slovenije so se v septembru znižale za 10.5 milijonov € zaradi majhnega padca deviznih rezerv, imetij SDR in zlatih rezerv.